

Εικαστικά

ΒΕΑΤΡΙΚΗ ΣΠΛΙΑΔΗ

Κλυταιμνηστρες και Κασσάνδρες

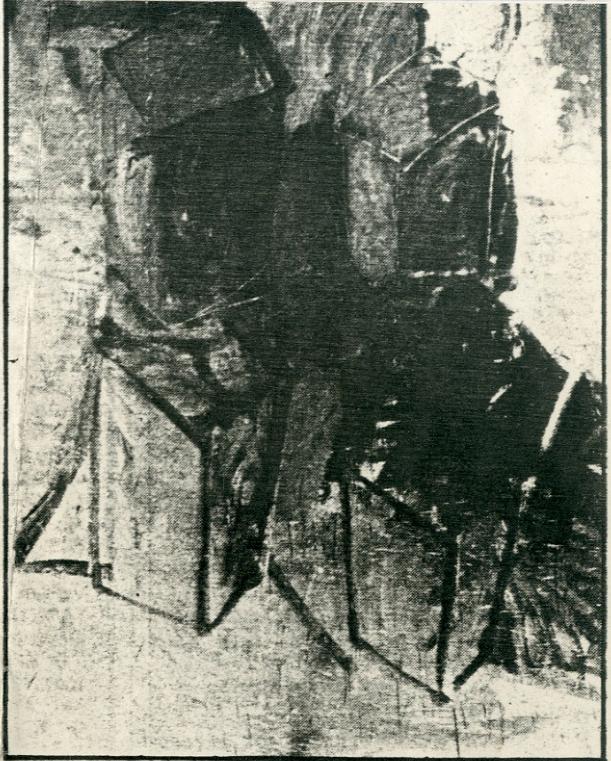
ΑΝ και η «Ημέρα της Γυναικας» παρήλθε και βρισκόμαστε πάλι στις ανδρικές μέρες, αξιζει ν' αναφερθούμε στο έργο της Λήδας Παπακωνσταντίνου, που έχει διαμορφωθει μέσα από αυθεντικά βιώματα μιας νέας ζωγράφου στην εποχή μας.

Επειδή είναι μια πολύ δυναμική και έντονη εργασία ανατρέπει, όπως και άλλες βέβαια καλλιτεχνικές εργασίες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, την ηλιθα διάκριση γυναικείου και ανδρικού έργου (και η έκφραση ακόμη είναι κακόγονη). Αυτό δεν σημαίνει ότι μέσα από το έργο δεν περνάει, σαν υπόγειο και μόνο ρεύμα, η ειδική ευαισθησία μιας γυναικας.

Εκείνο δώμας που περισσότερο ενδιαφέρει στη δουλειά της Λήδας Παπακωνσταντίνου (Δράκος, Ηροδότου 2) είναι ο προβληματισμός της με το χώρο, το περιβάλλον και τη ζωγραφική. Είναι από τους καλλιτέχνες που δούλεψαν πολύ στο είδος περιβάλλον - περφόρμανς και που εξακολουθει, παρά τις διάφορες Κασσάνδρες περι της παρακμής αυτού των είδους, να το καλλιεργει. Μ' αυτή και με άλλες ευκαιρίες διακτηρύσαν την αγάπη μου γι' αυτή την καλλιτεχνική έφραση που έχει δώσει τόσο μεγάλη ελευθερία στους καλλιτέχνες μετά το 1960, τόσο μεγάλη δημιουργική πνοή και τόσα έργα με πρόσβαση στο κοινό (άσχετα αν όλοι δεν μπορούν να συλλάβουν τα νοήματα, γιατί θέλουν να μένουν προσανατολισμένοι στις κλασικές πειθαρχίες που γνωρίζουν και πιστεύουν). Υπό τον καταγισμό των εξπρεσιονιστικών νέων - ή γέρων - τάσεων και την επίσημη αποβολή από το ρινγκ της τέχνης, με την ευγενική φροντίδα τόσο του τεχνοκρήτη Μπονιτό Ολιβέρ Φουκς όσο και του ιστορικού τέχνης Ρούντι Φουκς και διευθύνη του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης του Αϊγύπτου που ανέλαβε να αποκαθάρει τη «Ντοκουμέντα του Κάσελ του '82, μεταβάλλοντας αυτή την έγχρωμη και δημιουργική γιορτή της πρωτοπορίας, σ' ένα μελαγχολικό, αλλά πολύ αξιοπρεπές μουσείο».

Κι όμως η περφόρμανς ζει (!) - και συγγρώμη για την ηρωική και πολιτικών αναφορών φράση - αφού συνεχίζεται στην Αμερική, αλλά και στην Ευρώπη, στο Λονδίνο από τους παλιούς όπως τον Μπρους Μακ Λην και τους νεότερους όπως τη Ροζ Γκαράρντ, με λαμπρά δείγματα δουλειάς. Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει «επιστροφή» στο τέλαρο. Είναι αδιανόητη μια τέτοια επιστροφή π.χ. του Ρίτσαρντ Λογκ (που κάνει τα υπέροχα έργα «τέχνης της γης» (Land Art) ή του Ντέννις Οντεναίρ με τις μεγάλες αναπτύξεις στον υπαίθριο χώρο.

Αλλά η ζωγραφική υπάρχει μέσα στα έργα αυτά χώρου περιβάλλοντος και περούρων. Υπάρχουν ζωγραφικές και γλυπτικές αξίες συν κάποιες άλλες καινούργιες, όπως το σώμα του καλλιτέχνη παι-

Ζωγραφική του Κυριάκου Μορταράκου

ζει σημαντικό ρόλο κι όπου στοιχεία από άλλες τέχνες εντάσσονται σ' αυτό (θέατρο, μουσική, κινηματογράφος). Εχει συμβεί, μάλιστα, και κάπι πολύ σημαντικό: το ότι η δουλειά των καλλιτέχνων - περούρμερς, έχει αντίθετα επηρεάσει το θέατρο. Κι έτσι ενώ οι εικαστικοί καλλιτέχνες δανειστηκαν κι ενσωμάτωσαν στοιχεία θεάτρου στις εργασίες τους, τα εξφράζουν μέχρι τελευταίας ρανίδας, αφού και το θέατρο δανειστηκε κι ενσωμάτωσε στοιχεία από την εικαστική τους έμπνευση. Κι αυτό σε τελευταία ανάλυση σημαίνει συνεργασία - ανταλλαγή των τεχνών.

Στη δουλειά της Λήδας Παπακωνσταντίνου υπάρχει η ζωγραφική που λειτουργει αυτόνομα στις επιτοίχιες συνθέσεις, αλλά και συνδιαλέγεται με τις κατασκευές - γλυπτά που διαμορφώνουν το χώρο με ένα κυκλικό ρυθμό. Καρδιές φτιαγμένες από πατέ μασέ κι επιζωγραφισμένες ή βαμμένες, τόξα τεράστια ξύλινα, βαριά, ουλικιά, που διαπερνούν το χώρο διατηρούν ένα διάλογο με τα επιτοίχια έργα. Ολη αυτή η κόκκινη κι αιματηρή πανδαισία, ερωτική κι δοξαστική αλλά και με πολύ χιούμορ, καταλήγει σ' ένα χώρο όπου κυριαρχεί το μαδρό και η σωπή, ενώ μια φωτεινή βαρκούλα επισημαίνει την ελπίδα, τη συνέχεια.

Σίγουρα υπάρχει ένας κώδικας που τα σημεία του παραπέμπουν σε καθολικές και παγκόσμιες καταστάσεις και διαβάζονται εύκολα. Είναι αδύνατο να μην καταλάβει κανείς το νόημα σε μια πρώτη ανάγνωση. Ήδη αυτό, τη δυνατότητα δηλαδή προσπέλασης του καλλιτεχνικού έργου, θεωρώ μέγα προσόν. Πολύ περισσότερο πουν τα νοήματα δε σταματούν εδώ αλλά κρύβονται σε διάφορα σημεία των έργων και αποκαλύπτοντας τη μηματικά, αφήνοντας βέβαια στον καλλιτέχνη κι ένα εν-

τελών δικό του απροσπέλαστο χώρο, που αποτελεί και το βάθος, τη μυστική και μαγική του διάσταση.